

Informatívna správa o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za rok 2016

I. Úvod

Národný inšpektorát práce predkladá informatívnu správu o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za rok 2016 (ďalej „správa“) na rokovanie porady vedenia Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej „ministerstvo“), čím plní úlohu č. B.2 stanovenú generálnemu riaditeľovi Národného inšpektorátu práce ministrom práce, sociálnych vecí a rodiny uznesením 25/13 porady vedenia ministerstva.

Ministerstvo predkladá správu na rokovanie vlády Slovenskej republiky, čím plní úlohu č. B.2 stanovenú ministrom práce, sociálnych vecí a rodiny uznesením č. 527 z 3. októbra 2012 k Informatívnej správe o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za I. polrok 2012.

Účelom tejto správy je informovať o stave v oblasti vyhľadávania a potierania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za obdobie roka 2016. Informácie uvedené v správe vychádzajú z výsledkov kontrolnej činnosti realizovanej v sledovanom období inšpektorátmi práce, Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej „ústredie práce“) a úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej „úrad práce“). Zistenia za rok 2016 sú prezentované v porovnaní s výsledkami činnosti v predmetnej oblasti za predchádzajúce tri kalendárne roky.

Správa obsahuje aj informácie od orgánov štátnej správy, ktoré pri výkone kontroly nelegálneho zamestnávania spolupracujú s kontrolnými orgánmi, a to Finančným riaditeľstvom Slovenskej republiky, Úradom hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru a krajskými riaditeľstvami Policajného zboru.

II. Východiská vyhľadávania a potierania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania

Kompetencia výkonu kontroly dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je zverená kontrolným orgánom, ktorými sú inšpektoráty práce, ústredie práce a úrad práce.

Pojmové vymedzenie nelegálnej práce, nelegálneho zamestnávania, zákazu vykonávania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania a výkonu kontroly obsahuje zákon č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej „zákon č. 82/2005 Z. z.“).

Zákon č. 82/2005 Z. z. rozoznáva dve skutkové podstaty priestupku nelegálnej práce, podľa ktorého sa za nelegálnu prácu považuje závislá práca, ktorú vykonáva fyzická osoba pre právnickú osobu alebo fyzickú osobu, ktorá je podnikateľom za súčasného splnenia podmienky spočívajúcej v tom, že táto:

- I. nemá s právnickou osobou alebo s fyzickou osobou, ktorá je podnikateľom, založený pracovnoprávny vzťah alebo štátnozamestnanecký pomer podľa osobitného predpisu (zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov, zákon č. 400/2009 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) alebo
- II. je štátnym príslušníkom krajiny, ktorá nie je členským štátom Európskej únie, iným zmluvným štátom Dohody o Európskom hospodárskom priestore alebo Švajčiarskou konfederáciou, alebo osobou bez štátnej príslušnosti (ďalej „štátny príslušník tretej krajiny“) a nie sú splnené podmienky na jeho zamestnávanie podľa osobitného predpisu (§ 21 ods. 1 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

Zákon č. 82/2005 Z. z. rozoznáva štyri skutkové podstaty správneho deliktu nelegálneho zamestnávania, podľa ktorého je takýmto správnym deliktom zamestnávanie právnickou osobou alebo fyzickou osobou, ktorá je podnikateľom, ak využíva závislú prácu:

- I. fyzickej osoby a nemá s ňou založený pracovnoprávny vzťah alebo štátnozamestnanecký pomer podľa osobitného predpisu (zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov, zákon č. 400/2009 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov),
- II. fyzickej osoby, má s ňou založený pracovnoprávny vzťah alebo štátnozamestnanecký pomer podľa osobitného predpisu (zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov, zákon č. 400/2009 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) a nesplnila povinnosť podľa osobitného predpisu (§ 231 ods. 1 písm. b) zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov), t. j. nesplnila povinnosť prihlásiť zamestnanca do registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia vedeného Sociálnou poisťovňou najneskôr pred začatím výkonu činnosti zamestnanca alebo
- III. štátneho príslušníka tretej krajiny a nie sú splnené podmienky na jeho zamestnávanie podľa osobitného predpisu (§ 21 ods. 1 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov),
- IV. štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý sa zdržiava na území Slovenskej republiky v rozpore s osobitným predpisom (zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

Nevyhnutným predpokladom preukázania porušenia zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania pri výkone kontroly je preukázanie výkonu závislej práce. Závislá práca je podľa zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonníka práce v znení neskorších predpisov definovaná ako práca vykonávaná vo vzťahu nadriadenosti zamestnávateľa a podriadenosti zamestnanca,

osobne zamestnancom pre zamestnávateľa, podľa pokynov zamestnávateľa, v jeho mene, v pracovnom čase určenom zamestnávateľom.

Kontrolná činnosť je základným nástrojom na vyhľadávanie a potieranie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania.

Dozor nad dodržiavaním právnych predpisov, ktoré upravujú zákaz nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je súčasťou činnosti inšpekcie práce, ktorou sa presadzuje ochrana zamestnancov pri práci. Výkon štátnej správy v oblasti inšpekcie práce upravuje zákon č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej „zákon č. 125/2006 Z. z.“).

Povinnosť inšpektorátu sankcionovať správny delikt nelegálneho zamestnávania upravuje zákon č. 125/2006 Z. z., pričom tento ukladá povinnosť uložiť pokutu zamestnávateľovi alebo fyzickej osobe za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania v sume od 2 000 eur do 200 000 eur, a ak ide o nelegálne zamestnávanie dvoch a viac fyzických osôb súčasne, v sume najmenej 5 000 eur.

Dodržiavanie zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania kontrolujú zamestnanci ústredia práce a úradov práce podľa zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej „zákon č. 5/2004 Z. z.“) v nadväznosti na § 6 ods. 3 zákona č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe v znení neskorších predpisov. Ústredie práce a úrady práce uložia pokutu právnickej alebo fyzickej osobe za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania od 2 000 eur do 200 000 eur, a ak ide o nelegálne zamestnávanie dvoch a viac fyzických osôb súčasne, v sume najmenej 5 000 eur.

Kontrola dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania vo vzťahu k štátnym príslušníkom tretích krajín je vykonávaná aj v spolupráci s Policajným zborom, najčastejšie s príslušníkmi Úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru.

Kontrolné orgány v zmysle ustanovení zákona č. 82/2005 Z. z. posudzujú riziko nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa zdržiavajú na území Slovenskej republiky v rozpore s osobitným predpisom a ktorí vykonávajú závislú prácu. Posúdenie rizika je predmetom záujmu Európskej komisie, ktorá od členských štátov Európskej únie vyžaduje pravidelnú identifikáciu odvetví ekonomických činností, v ktorých sa sústreďuje nelegálne zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín (ďalej „rizikové odvetvia“), a výkon kontroly nelegálneho zamestnávania najmä v rizikových odvetviach.

Zákon č. 82/2005 Z. z. stanovuje Národnému inšpektorátu práce povinnosť predkladať Európskej komisii každoročne do 1. júla informácie za predchádzajúci kalendárny rok o počte kontrol nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa nelegálne zdržiavajú na území Slovenskej republiky, v jednotlivých rizikových odvetviach, percentuálnom podiele kontrolovaných subjektov z počtu zamestnávateľov v každom rizikovom odvetví a o výsledkoch kontrol vykonaných v jednotlivých rizikových odvetviach.

Kontrolné orgány majú informačnú povinnosť podľa zákona č. 82/2005 Z. z., ktorý stanovuje, že štátny príslušník tretej krajiny, ktorý bol nelegálne zamestnaný podľa § 2 ods. 3 tohto

zákona, bude informovaný o jeho práve podať podnet, ak mu dohodnutá mzda nebola vyplatená, o jeho práve uplatniť si nárok na dohodnutú dlžnú mzdu a o jeho práve na doručenie dlžnej mzdy do krajiny, do ktorej sa vráti alebo bude administratívne vyhostený na náklady právnickej osoby alebo fyzickej osoby, ktorej bola právoplatne uložená pokuta za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania podľa § 2 ods. 3 zákona.

Účinným prostriedkom, zefektívňujúcim a zrýchľujúcim výkon kontroly dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, je využívanie elektronického prístupu do databázy registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia vedeného Sociálnou poisťovňou zo strany inšpektorov práce a kontrolórov ústredia práce a úradov práce v čase výkonu kontroly fyzických osôb nachádzajúcich sa na pracoviskách kontrolovaných subjektov.

Sociálna poisťovňa vedie register poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia, do ktorého je zamestnávateľ povinný prihlásiť zamestnanca na sociálne poistenie najneskôr pred začatím výkonu činnosti zamestnanca. Sociálna poisťovňa a Národný inšpektorát práce majú uzatvorenú dohodu zo dňa 16. novembra 2012 o spolupráci pri poskytovaní údajov z informačného systému Sociálnej poisťovne v oblasti poskytovania informácií súvisiacich s výkonom kontroly dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania fyzických osôb realizovaným inšpektorátmi práce. V roku 2016 došlo k podpisu dodatku č. 2 k vyššie uvedenej dohode, na základe ktorého došlo k prehláseniu spolupráce medzi Národným inšpektorátom práce a Sociálnou poisťovňou, a to najmä smerom k rozšíreniu rozsahu informácií poskytovaných Sociálnou poisťovňou potrebných za účelom zabezpečenia efektívneho výkonu kontroly dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania.

Okrem pokút pôsobia preventívno-represívne aj nasledovné sankčné nástroje, ktoré sa uplatnia v prípade porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania.

Inšpektoráty práce sú podľa zákona č. 125/2006 Z. z. povinné vydať na požiadanie na účely preukázania splnenia podmienok podľa osobitného predpisu (napr. zákon č. 528/2008 Z. z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov Európskeho spoločenstva v znení neskorších predpisov) potvrdenie o tom, že ku dňu požiadania nebolo zistené porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania, a to do siedmich pracovných dní od požiadania.

Centrálny verejne prístupný zoznam fyzických osôb a právnických osôb, ktoré v predchádzajúcich piatich rokoch porušili zákaz nelegálneho zamestnávania vedie Národný inšpektorát práce v zmysle zákona č. 125/2006 Z. z.

Poskytnutie dotácií z výdavkov štátneho rozpočtu, pomoci a podpory z fondov Európskej únie, resp. účasti na verejnom obstarávaní je podmienené neporušením zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania.

Ďalším sankčným nástrojom pôsobiacim proti porušovaniu zákazu nelegálneho zamestnávania je aj zaradenie opakovaného porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania medzi osobitne závažné porušenia zákona na účely zrušenia živnostenského oprávnenia.

V roku 2016 došlo prostredníctvom novely zákona č. 82/2005 Z. z. k zakotveniu nového inštitútu napomáhajúceho boju s nelegálnym zamestnávaním. Týmto inštitútom je zakotvenie zákazu pre prijímateľov služieb prijať prácu alebo službu, ktorú im na základe zmluvy dodáva

alebo poskytuje poskytovateľ služby prostredníctvom fyzickej osoby, ktorú nelegálne zamestnáva, a to v prípade

- ak ide o cezhraničné poskytovanie služby po dobu presahujúcu päť dní v období 12 mesiacov od prvého poskytnutia služby alebo
- ak ide o vnútroštátnu dodávku práce alebo cezhraničnú dodávku práce.

Porušenie tohto zákazu je zo strany kontrolných orgánov sankcionované pokutou v rovnakej výške ako je tomu pri nelegálnom zamestnávaní, t. j. v sume od 2 000 eur do 200 000 eur, a ak ide o dve a viac fyzických osôb súčasne, najmenej v sume 5 000 eur.

Okrem kontrolnej činnosti, a na to nadväzujúceho vyvodzovania zodpovednosti, kontrolné orgány, najmä inšpektoráty práce, efektívne využívajú aj preventívne pôsobenie formou poskytovania bezplatného poradenstva v rozsahu základných odborných informácií a rád o spôsoboch, ako najúčinnšie dodržiavať platné právne predpisy upravujúce oblasti dozoru inšpekcie práce.

Základným cieľom výkonu kontroly a preventívneho poradenstva je potieranie všetkých foriem porušovania zákazu nelegálneho zamestnávania.

III. Kontrolná činnosť a zistenia orgánov inšpekcie práce

Výkon inšpekcie práce zameranej na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bol v roku 2016 realizovaný v rámci:

- plánovaných celoslovenských a krajských úloh, ako aj
- mimoriadnych úloh,
- prešetrovania podaní právnických a fyzických osôb,
- následnej kontroly plnenia nariadených opatrení,
- vyšetrovania udalostí (pracovných úrazov a chorôb z povolania),
- spolupráce s inými orgánmi.

Kontrola osôb nachádzajúcich sa na pracovisku zamestnávateľa sa realizuje jednak ako samostatný výkon inšpekcie práce zameraný výlučne na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania, ale väčšinou je aj súčasťou výkonov inšpekcie práce zameraných na dodržiavanie pracovnoprávných predpisov, predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a predpisov upravujúcich oblasť sociálnej legislatívy v doprave.

V roku 2016 zrealizovali inšpektoráty práce 64 907 výkonov inšpekcie práce v zložení: 10 631 (16,38 %) v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, 4 122 (6,35 %) v oblasti trhového dohľadu, 19 230 (29,63 %) v oblasti pracovnoprávných vzťahov, 39 (0,06 %) v oblasti jadrového dozoru, 7 513 (11,58 %) v oblasti kontroly dodržiavania sociálnej legislatívy v doprave a 23 372 (36,01 %) výkonov bolo zameraných na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania. Zdrojom uvedených údajov sú výstupy z informačného systému ochrany práce (ďalej „ISOP“) aktualizované k 19. 01. 2017.

V sústave inšpekcie práce pôsobia od 01. 10. 2013 útvary kontroly nelegálneho zamestnávania (ďalej „ÚKNZ–KOBRA“), pričom tieto aktívne pôsobili aj v roku 2016. Ide o špecializované

tímy inšpektorov práce, ktoré vykonávajú v prevažnej miere kontrolu dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. Tento útvar tvorí 35 inšpektorov práce.

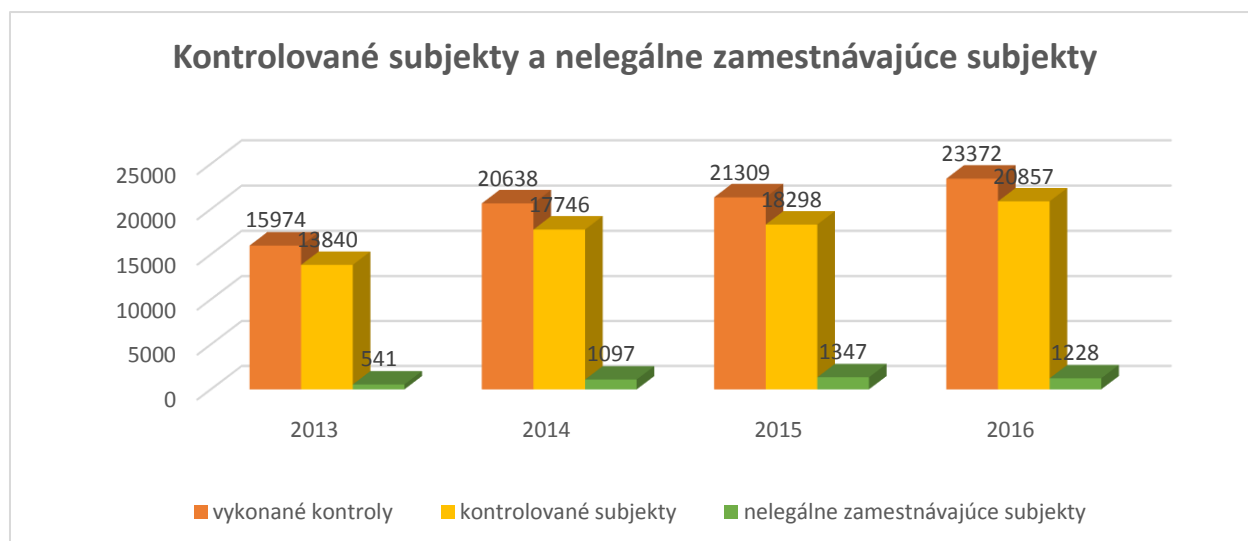
ÚKNZ – KOBRA realizujú svoju činnosť okrem bežného pracovného času aj v popoludňajších a nočných hodinách, počas víkendov a sviatkov. Výsledky ich činnosti sa samostatne sledujú a vyhodnocujú. V tejto správe sú zistenia ÚKNZ – KOBRA hodnotené ako súčasť výsledkov kontroly za sústavu inšpekcie práce, ale zároveň sú osobitne prezentované v časti III.B, pretože je potrebné zdôrazniť ich významný podiel na celkových výsledkoch kontrol za sústavu inšpekcie práce.

III.A. Výsledky kontroly

Inšpektoráty práce v roku 2016 vykonali celkovo 23 372 kontrol zameraných na preverenie dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, v rámci ktorých bolo skontrolovaných 20 857 subjektov (právnických osôb a fyzických osôb, ktoré sú podnikateľmi) a 54 603 fyzických osôb vykonávajúcich prácu na pracoviskách kontrolovaných subjektov. Inšpekciou práce bolo odhalených 1 228 subjektov – zamestnávateľov, ktorí porušili zákaz nelegálneho zamestnávania tým, že nelegálne zamestnávali spolu 2 756 fyzických osôb.

Počet vykonaných inšpekcií práce v roku 2016 zameraných na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania (príloha k správe - tabuľka č. 1a) opätovne vzrástol v porovnaní s predchádzajúcimi tromi kalendárnymi rokmi. Počet vykonaných kontrol v roku 2016 (23 372) je v porovnaní s rokom 2015 (21 309) vyšší o 9,68 %, v porovnaní s rokom 2014 (20 638) je vyšší o 13,25 % a v porovnaní s rokom 2013 (15 974) vyšší o 46,31 %.

Údaje o vykonaných kontrolách dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania a ich výsledkoch znázorňuje nasledujúci graf.

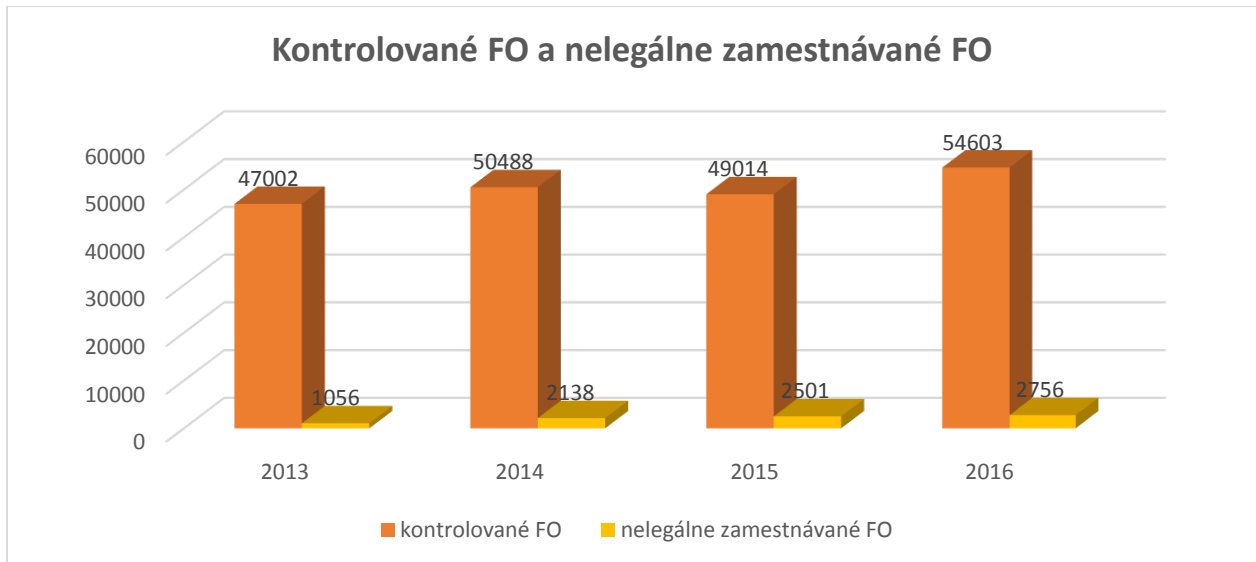

Graf č. 1

Odhalených 1 228 zamestnávateľov, ktorí porušili zákaz nelegálneho zamestnávania v roku 2016 predstavuje 5,89 % z počtu všetkých kontrolovaných subjektov (20 857). Uvedený percentuálny podiel nelegálne zamestnávajúcich zamestnávateľov predstavuje pokles oproti

roku 2015, kedy bolo odhalených 7,36 % nelegálne zamestnávajúcich zamestnávateľov z počtu skontrolovaných subjektov, a to aj v porovnaní s rokom 2014 (6,18 %).

Zo skontrolovaných 54 603 fyzických osôb bolo zistené nelegálne zamestnanie 2 756 fyzických osôb, čo predstavuje 5,05 % zo všetkých kontrolovaných. Počty kontrolovaných osôb a nelegálne zamestnávaných osôb za predchádzajúce kalendárne roky obsahuje nasledujúci graf.

Graf č. 2

Počet 2 756 odhalených nelegálne zamestnávaných fyzických osôb zahŕňa 822 nelegálne zamestnávaných žien a 1 934 nelegálne zamestnávaných mužov. Inšpektori práce v roku 2016 odhalili aj nelegálne zamestnanie mladistvých v počte 42 fyzických osôb.

Bolo zistené nelegálne zamestnanie 276 fyzických osôb - cudzincov (príloha k správe - tabuľka č. 2a). Do uvedeného počtu nelegálne zamestnávaných cudzincov ISOP započítava tie fyzické osoby, ktoré nie sú štátnymi príslušníkmi Slovenskej republiky. V počte 276 je zahrnutých 81 občanov členských štátov Európskej únie, 168 štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí mali povolenie na pobyt a 27 štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa na území Slovenskej republiky zdržiavali bez povolenia na pobyt.

Využívanie práce cudzincov v rozpore so zákonom č. 82/2005 Z. z. bolo zistené u občanov niektorých členských krajín Európskej únie. Z týchto najväčší počet tvorili nelegálne zamestnávani občania Maďarska (56 občanov), ktorých prácu využívali zamestnávatelia pôsobiaci najmä v odvetví stavebníctva, dopravy, skladovania a odborných vedeckých a technických činností (z toho 28 bez založenia pracovnoprávneho vzťahu a 28 so založeným pracovnoprávnym vzťahom bez splnenia povinnosti prihlásiť zamestnancov do registra Sociálnej poisťovne) a 12 občanov Českej republiky, najmä v odvetví stavebníctva. Z počtu 195 odhalených prípadov nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín tvorili najväčší počet občania Srbska (138 osôb), ktorí boli nelegálne zamestnávani najmä zamestnávateľmi pôsobiacimi v odvetví administratívnych a podporných služieb a občania Ukrajiny (48 osôb), ktorí boli nelegálne zamestnávani najmä v odvetví priemyselnej výroby a stavebníctva. Najčastejšie bolo zistené nelegálne zamestnanie v dôsledku neprihlásenia

zamestnanca na základe založeného pracovnoprávneho vzťahu do registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia Sociálnej poisťovne. Prehľad o počtoch odhalených prípadov nelegálneho zamestnávania cudzincov je uvedený v prílohe k správe - tabuľka č. 3a.

Osobitnou skupinou zamestnancov sú mladiství, ktorým vyplýva zvýšená právna ochrana z pracovnoprávnych predpisov a zároveň aj z predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Inšpektormi práce bolo odhalené nelegálne zamestnávanie 42 fyzických osôb vo veku do 18 rokov. Využívanie práce mladistvých v rozpore s ustanoveniami zákona č. 82/2005 Z. z. má viaceré riziká, ktoré sú najzreteľnejšie najmä v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Nemožno opomenúť ani negatívny vplyv na vyvíjajúcu sa osobnosť mladistvého a na jeho súčasné a budúce pracovné návyky.

Dôležitým ukazovateľom, ktorý dotvára celkový obraz štruktúry nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, je aj počet zistení členených podľa najvýznamnejších rizikových odvetví ekonomických činností. Počty odhalených nelegálne zamestnávaných fyzických osôb boli v absolútnych číslach najvyššie v odvetviach ako je stavebníctvo (776), administratívne a podporné služby (465), veľkoobchod a maloobchod (368). Celkový prehľad o počtoch kontrolovaných fyzických osôb a nelegálne zamestnávaných fyzických osôb v členení podľa odvetví ekonomických činností je uvedený v prílohe k správe - tabuľka č. 4a.

Opakované porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania bolo zistené v 20 prípadoch. Všetky tieto zistenia boli oznámené príslušnému živnostenskému úradu na účely zrušenia živnostenského oprávnenia.

Z hľadiska podielu počtu zistených prípadov nelegálne zamestnávaných fyzických osôb a celkového počtu kontrolovaných fyzických osôb na pracoviskách zamestnávateľov pôsobiacich v príslušnom odvetví ekonomických činností je zrejmé, že tento percentuálny podiel je najvyšší v odvetviach činností v oblasti nehnuteľností (21,39 %), odvetví administratívnych a podporných služieb (15,16 %) a v odvetví finančných a poisťovacích činností (9,93 %).

Zákaz nelegálneho zamestnávania bol porušovaný najviac malými zamestnávateľmi s počtom zamestnancov 1 – 9 (príloha k správe - tabuľka č. 5a), a to v absolútnych číslach 1 417 fyzických osôb. Táto skutočnosť bola zistená aj v predchádzajúcich 3 kalendárnych rokoch.

V roku 2016 bol zákaz nelegálneho zamestnávania najviac porušovaný spoločnosťami s ručením obmedzeným (nelegálne zamestnávali 1 870 fyzických osôb) a fyzickými osobami, ktoré sú podnikateľmi (nelegálne zamestnávali 781 fyzických osôb). Rovnaký trend v porušovaní zákazu nelegálneho zamestnávania, keď zamestnávateľia s uvedenými právnymi formami najčastejšie porušovali zákaz nelegálneho zamestnávania badať aj v predchádzajúcich rokoch (príloha k správe - tabuľka č. 6a). S ohľadom na tento vývoj boli zamestnávateľia s uvedenými právnymi formami kontrolovaní inšpektorátmi práce najčastejšie.

Najvyšší počet nelegálne zamestnávaných fyzických osôb bol odhalený v Nitrianskom kraji (707) a najnižší v Trnavskom kraji (160) (príloha k správe - tabuľka č. 7a).

Inšpektori práce v roku 2016 zistili nelegálne zamestnávanie 2 756 fyzických osôb, z ktorých 863 vykonávalo pre zamestnávateľa závislú prácu bez založeného (písomne uzatvoreného) pracovnoprávneho vzťahu.

V 1 839 prípadoch bolo porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania spôsobené nesplnením prihlasovacej povinnosti zamestnávateľa voči Sociálnej poisťovni za súčasnej existencie založeného pracovnoprávneho vzťahu. Zamestnávanie štátneho príslušníka tretej krajiny, u ktorého neboli splnené podmienky na jeho zamestnávanie podľa osobitného predpisu, t. j. nemal vydané povolenie na prechodný pobyt na účely zamestnania alebo povolenie na zamestnanie, bolo zistené v 27 prípadoch.

V roku 2016, bolo na rozdiel od predchádzajúceho obdobia na území Slovenskej republiky zistené nelegálne zamestnávanie 27 štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa zdržiavali na území Slovenskej republiky v rozpore s ustanoveniami zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov alebo zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorí vykonávali závislú prácu (príloha k správe - tabuľka č. 8a).

Inšpektoráty práce od 18. júna 2016 až do konca roka 2016, t. j. od účinnosti právnej úpravy, ktorou sa zakotvila zodpovednosť subjektov za porušenie zákazu prijať prácu alebo službu, dodávanú prostredníctvom nelegálne zamestnávaných fyzických osôb, zistili uvedené porušenie u piatich subjektov, za ktoré navrhli pokuty v celkovej sume 67 000 eur.

III.B. Činnosť útvarov kontroly nelegálneho zamestnávania – KOBRA

Rok 2016 bol tretím kalendárnym rokom, za ktorý je možné vyhodnotiť činnosť ÚKNZ – KOBRA. Tieto špecializované útvary na inšpektorátoch práce pôsobia od 1. októbra 2013 v priamej riadiacej pôsobnosti hlavných inšpektorov práce. Svoju činnosť zameriavajú výhradne na odhaľovanie porušení zákazu nelegálneho zamestnávania, prípadne na dodržiavanie ustanovení zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonníka práce v znení neskorších predpisov upravujúcich výkon závislej práce. Inšpektori práce pôsobiaci v ÚKNZ – KOBRA pracujú efektívne, aktívne vyhľadávajú subjekty, v ktorých by mohlo dochádzať k porušovaniu zákazu nelegálneho zamestnávania, zisťujú informácie v teréne a pružne reagujú na potrebu vykonať inšpekciu práce. Zároveň sú materiálne a technicky vybavení na vycestovanie a konajú operatívne z hľadiska času výkonu kontroly.

V priebehu roka 2016 sa uskutočnili tri mimoriadne celoslovenské kontrolné akcie ÚKNZ – KOBRA, pri ktorých boli výkony inšpekcie práce realizované inšpektormi práce v priebehu jedného týždňa v územnom obvode iného inšpektorátu práce v rozsahu písomného poverenia generálneho riaditeľa (tzv. výmena krajov). Prvá kontrolná akcia prebehla v 18. týždni roku 2016 v Trenčianskom kraji. Druhá prebehla v 38. týždni roku 2016 na území Bratislavského kraja a posledná mimoriadna akcia v roku 2016 bola uskutočnená v 47. týždni, pri ktorej inšpektori práce ÚKNZ – KOBRA, kontrolovali jednotlivé okresy Banskobystrického kraja.

Celkové výsledky činnosti ÚKNZ – KOBRA sú zahrnuté vo výsledkoch kontrol, uvedených v predchádzajúcej časti III.A. V záujme zdôraznenia prínosu útvarov v oblasti odhaľovania

nelegálneho zamestnávania správa uvádza výsledky kontrol realizovaných ÚKNZ – KOBRA aj samostatne v tejto časti správy. Podiel výsledkov činnosti ÚKNZ – KOBRA na celkových počtoch odhalených prípadov nelegálneho zamestnávania je významný, predstavuje až 74,09 %-ný podiel na celkových zisteniach orgánov inšpekcie práce (počtu odhalených nelegálne zamestnaných osôb). Tento podiel ÚKNZ – KOBRA na celkových výsledkoch sa zvýšil oproti roku 2015 kedy tvoril 69,93%-ný podiel.

Inšpektori práce ÚKNZ – KOBRA v roku 2016 zrealizovali 13 400 kontrol zameraných na preverenie dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, v rámci ktorých bolo skontrolovaných 12 493 subjektov (právnických osôb a fyzických osôb, ktoré sú podnikateľmi) a 27 695 fyzických osôb vykonávajúcich prácu na pracoviskách kontrolovaných subjektov. Porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania zistili u 883 (7,07 %) zamestnávateľov, ktorí nelegálne zamestnávali 2 042 (7,37%) fyzických osôb. Úspešnosť odhaľovania prípadov porušenia nelegálneho zamestnávania je v percentuálnom vyjadrení vyššia v porovnaní s celkovými výsledkami kontrol nelegálneho zamestnávania za sústavu inšpekcie práce (príloha k správe - tabuľka č. 1a ÚKNZ – KOBRA).

Počet odhalených nelegálne zamestnávaných fyzických osôb 2 042 zahŕňa 558 nelegálne zamestnávaných žien a 1484 nelegálne zamestnávaných mužov. Inšpektori práce ÚKNZ – KOBRA svojou činnosťou zistili aj nelegálne zamestnávanie mladistvých v počte 33 fyzických osôb (príloha k správe - tabuľka č. 2a ÚKNZ – KOBRA).

Inšpektormi práce ÚKNZ – KOBRA bolo odhalené nelegálne zamestnávanie cudzincov v počte 177 fyzických osôb, ktorý zahŕňa 52 štátnych príslušníkov členských štátov Európskej únie a 125 štátnych príslušníkov tretích krajín (príloha k správe - tabuľka č. 3a ÚKNZ – KOBRA). Prevažujúci spôsob porušovania zákazu nelegálneho zamestnávania vo vzťahu k cudzincom bol v dôsledku včasného neprihlásenia zamestnanca na základe založeného pracovnoprávneho vzťahu do registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia Sociálnej poisťovne, čo bolo odhalené v 105 prípadoch. Menej často (v 32 prípadoch) bolo odhalené nelegálne zamestnávanie cudzincov, ktorí nemali založený pracovnoprávny vzťah podľa osobitného predpisu. Inšpektori práce ÚKNZ – KOBRA odhalili aj 27 cudzincov, u ktorých neboli splnené podmienky na ich zamestnávanie podľa osobitného predpisu (iný účel pobytu) a 13 prípadov cudzincov, ktorí sa zdržiavali na území Slovenskej republiky v rozpore so zákonom č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Inšpektori práce ÚKNZ – KOBRA zamerali pri kontrolách svoju pozornosť najmä na subjekty pôsobiace v odvetviach ekonomických činností, ktoré boli vyhodnotené ako rizikové odvetvia vzhľadom na počet prípadov nelegálneho zamestnávania odhalených v minulom roku v príslušnom odvetví, išlo najmä o odvetvie stavebníctva, odvetvie administratívnych a podporných služieb, veľkoobchodu a maloobchodu a odvetví ubytovacích a stravovacích služieb. Tým, že pozornosť inšpektorov práce bola zameraná prioritne do týchto rizikových odvetví (tabuľka č. 4a ÚKNZ – KOBRA) aj najviac nelegálne zamestnávaných osôb bolo inšpektormi práce ÚKNZ – KOBRA v roku 2016 odhalených v odvetví stavebníctva (636), v odvetví administratívnych a podporných služieb (367), v odvetví veľkoobchodu a maloobchodu (266) a v odvetví ubytovacích a stravovacích služieb (223).

Štruktúra zamestnávateľov, u ktorých bolo inšpektormi práce ÚKNZ – KOBRA zistených najviac porušení zákazu nelegálneho zamestnávania, je podobná ako pri výsledkoch kontrol za celú sústavu inšpekcie práce. Porušovania zákazu nelegálneho zamestnávania sa dopúšťajú najmä zamestnávatelia s počtom zamestnancov 1 – 9 a z hľadiska právnej formy sú to najmä spoločnosti s ručením obmedzeným nasledované fyzickými osobami – podnikateľmi (príloha k správe - tabuľky č. 5a ÚKNZ – KOBRA a č. 6a ÚKNZ – KOBRA).

Z hľadiska krajov najlepšie výsledky činnosti dosiahol ÚKNZ – KOBRA Inšpektorátu práce Nitra, ktorého inšpektori práce v roku 2016 odhalili 676 prípadov nelegálneho zamestnávania (príloha k správe - tabuľka č. 7b ÚKNZ – KOBRA).

Jedným z ukazovateľov výsledkov činnosti ÚKNZ – KOBRA je oblasť ukladania pokút. Za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania bolo v roku 2016 právoplatne uložených 771 pokút v sume 2 802 500 eur (príloha k správe - tabuľka č. 9a ÚKNZ – KOBRA).

Nemožno opomenúť ani prínos fungovania ÚKNZ – KOBRA spočívajúci v predchádzaní nelegálnemu zamestnávaniu, čo je prínos celospoločenský spočívajúci najmä v intenzívnejšej kontrole z hľadiska počtov výkonov a denného času, v ktorom sa kontrola realizuje. Toto preventívne pôsobenie je dosahované šírením informácií o spôsoboch, ako účinne dodržiavať právne predpisy a upozorňovaním na negatívne dôsledky nelegálneho zamestnávania s priamym ekonomickým dopadom na zamestnávateľov neporovnateľne finančne náročnejším, ako je finančný efekt využívania nelegálneho zamestnávania.

III.C. Sankcie

Inšpektoráty práce v roku 2016 (vrátane ÚKNZ – KOBRA) právoplatne uložili pokuty za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania 1 055 zamestnávateľom v sume 3 887 700 eur.

Počet právoplatne uložených pokút v roku 2016 (1 055) je v porovnaní s rokom 2015 (919) vyšší o 14,8 % v porovnaní s rokom 2014 (808) je vyšší o 30,57 % a v porovnaní s rokom 2013 (330) sú uložené pokuty vyššie o 219,7 %. Zvýšené počty právoplatne uložených pokút priamo súvisia so zintenzívnením kontrolnej činnosti a preukazujú zvýšený počet odhalených nelegálne zamestnaných fyzických osôb, k čomu významnou mierou prispela činnosť inšpektorov práce ÚKNZ – KOBRA.

Najvyšší počet pokút bol uložený zamestnávateľom vykonávajúcim svoje činnosti v nasledujúcich odvetviach ekonomických činností: stavebníctvo – 274 pokút v sume 1 166 800 eur, veľkoobchod a maloobchod – 233 pokút v sume 754 200 eur a ubytovacie a stravovacie služby – 182 pokút v sume 617 200 eur. Počet uložených pokút v týchto odvetviach priamo súvisí s vysokým počtom odhalených subjektov prevažne v rizikových odvetviach (príloha k správe - tabuľka č. 9a). V prílohe k správe sú počty a sumy právoplatne uložených pokút uvedené aj za obdobie predchádzajúcich troch kalendárnych rokov. Z ich porovnania je zjavné, že v roku 2016 sú počty a sumy pokút najvyššie za porovnávané obdobia.

Z hľadiska posudzovania počtu právoplatne uložených pokút v súvislosti s veľkosťou zamestnávateľa určenou počtom zamestnancov bolo najviac pokút uložených zamestnávateľom s počtom zamestnancov 1 – 9, a to 681 pokút v sume 2 416 400 eur (príloha k správe - tabuľka

č. 10a). Trend v ukladaní najvyššieho počtu pokút práve tejto skupine zamestnávateľov, tzv. mikropodnikov, je rovnaký za celé sledované obdobie rokov 2013 až 2016.

Zamestnávateľmi, ktorým boli právoplatne uložené pokuty za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania, boli prevažne spoločnosti s ručením obmedzeným – 601 pokút v sume 2 271 200 eur a fyzické osoby, ktoré sú podnikateľmi – 406 pokút v sume 1 453 000 eur (príloha k správe - tabuľka č. 11a).

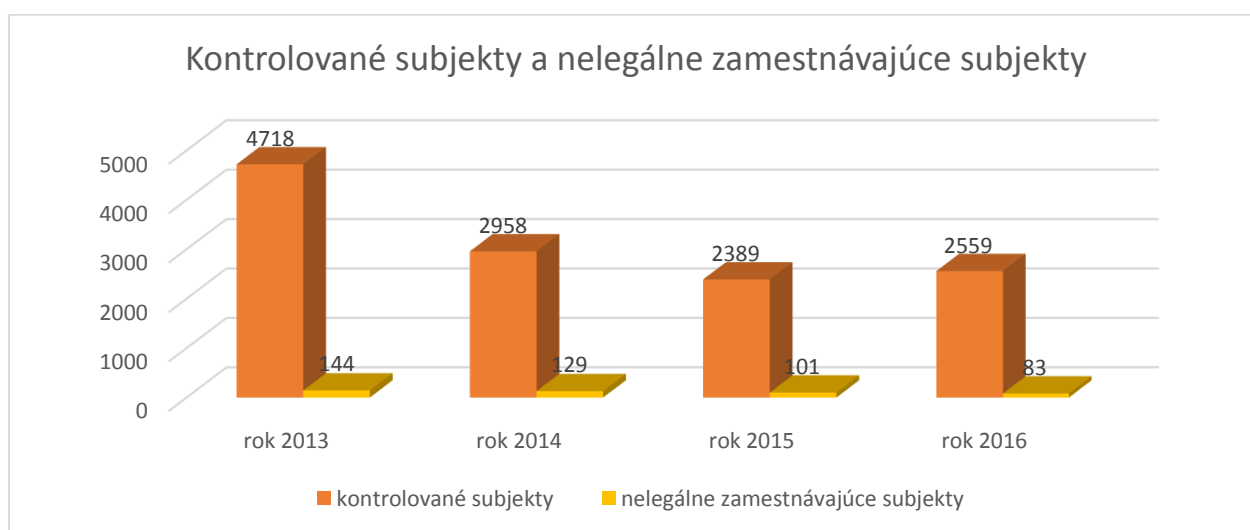
IV. Kontrolná činnosť a zistenia Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny

Kontrolná činnosť ústredia práce a úradov práce zameraná na vyhľadávanie a potieranie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bola v roku 2016 vykonávaná v rámci:

- zamerania kontrolnej činnosti na I. polrok a II. polrok 2016,
- šetrenia podozrivých podnikov fyzických a právnických osôb,
- šetrenia podnetov zaznamenaných z bezplatnej telefónnej linky zriadenej na ústredí,
- mimoriadnych celoslovenských úloh,
- rozhodnutia generálneho riaditeľa ústredia práce, resp. riaditeľov úradov práce,
- celoslovenskej kontrolnej aktivity.

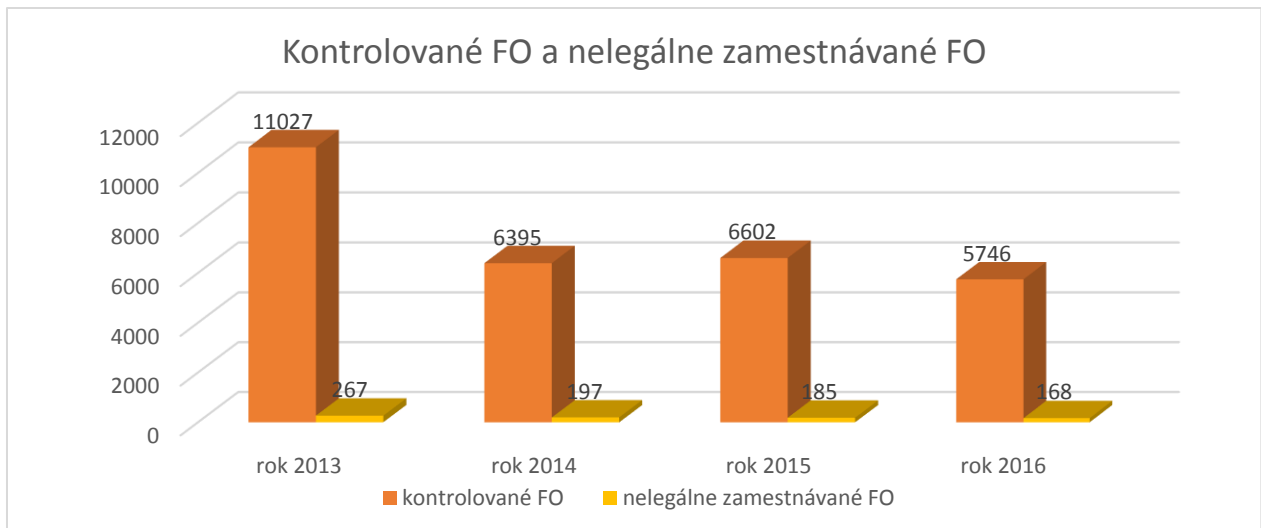
IV.A. Výsledky kontroly

V roku 2016 bolo zamestnancami útvarov kontroly úradov práce a zamestnancami ústredia práce vykonaných celkom 2 559 kontrol zameraných na dodržiavanie ustanovení zákona č. 82/2005 Z. z., pričom bolo skontrolovaných celkom 5 746 fyzických osôb. Celkom bolo zistených 83 zamestnávateľov, ktorí nelegálne zamestnávali 168 osôb (príloha k správe - tabuľka č. 1b). Pre prehľadnosť uvádzame údaje aj v nasledujúcich grafoch.

Graf č. 3

Z celkového počtu 2 559 kontrolovaných subjektov bolo zistených 83 zamestnávateľov, ktorí zamestnávali nelegálne, čo predstavuje 3,24 %.

Graf č. 4

Z celkového počtu 5 746 skontrolovaných fyzických osôb bolo nelegálne zamestnávaných 168 osôb, čo predstavuje 2,92 % (príloha k správe - tabuľka č. 1b).

Nelegálne zamestnávanie žien bolo zistené v 78 prípadoch (32 z nich nemalo so zamestnávateľom založený pracovnoprávny vzťah a 46 nebolo včas prihlásených do registra poisťencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia Sociálnej poisťovne). Nelegálne zamestnávanie mladistvých bolo v roku 2016 zistené v prípade troch osôb (príloha k správe - tabuľka č. 2b).

V období od 28. novembra. 2016 do 16. decembra. 2016 sa uskutočnila celoslovenská kontrola nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce pod pracovným názvom „ISTOTA 2“. Kontrola prebehla súbežne vo všetkých okresoch.

Cieľom akcie bolo zvýšiť účinnosť kontroly nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce zamestnancami kontroly ústredia práce a úradov práce v oblastiach najčastejšieho porušovania a obchádzania zákona, posilnenie ochrany, práv a právom chránených záujmov prevádzkových zamestnancov v službách a obchode, ako aj zabezpečiť jednotný postup úradov práce a ústredia práce pri vyhľadani a sankcionovaní nelegálneho zamestnávania uložením pokuty.

Zvolenou oblasťou kontroly boli primárne malé a stredné podniky z oblasti obchodu, ubytovacie a stravovacie služby, služby pohostinstiev. Pri tejto identifikácii vychádzalo ústredie práce a úrady práce z výsledkov činnosti kontrolných orgánov za predchádzajúce obdobie, keď práve v uvádzaných oblastiach bol zaznamenaný najvyšší výskyt porušení zákazu nelegálneho zamestnávania.

Spolu bolo skontrolovaných 1 584 zamestnávateľských subjektov a 3 319 zamestnancov. Nelegálne zamestnávanie bolo zistené u 38 zamestnávateľov, ktorí nelegálne zamestnávali 44 osôb.

Kontrolóri úradov práce v roku 2016 vykonali celkom 69 kontrol u zamestnávateľov, ktorí zamestnávali aj štátnych príslušníkov tretích krajín, pričom boli odhalení 19 zamestnávateľia, ktorí nelegálne zamestnávali 25 štátnych príslušníkov tretích krajín (príloha k správe - tabuľka č. 3b). Išlo najmä o 16 občanov z Vietnamu, 3 občanov Ukrajiny, 2 občanov Kórei a po jednom

občanovi Macedónska, Srbska, USA, Kosova, ktorí pracovali prevažne v oblasti ubytovacích a stravovacích služieb (činnosti reštaurácií a pohostinstiev) (príloha k správe - tabuľka č. 3b).

Z hľadiska odvetví ekonomických činností bolo v roku 2016 skontrolovaných najviac osôb v odvetviach veľkoobchodu a maloobchodu – 2 833 osôb, nasledujú odvetvia ubytovacie a stravovacie služby – 1 669 osôb, stavebníctva – 160 osôb a poľnohospodárstva, lesníctva a rybolovu – 151 osôb. Najviac zistení nelegálne zamestnaných osôb bolo v odvetví ubytovacích a stravovacích služieb (spolu 51 osôb), v odvetví poľnohospodárstva 46 osôb a v odvetví veľkoobchodu a maloobchodu spolu 39 osôb (príloha k správe - tabuľka č. 4b).

Najvyšší počet kontrol dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bol v roku 2016 vykonaný u zamestnávateľov s počtom zamestnancov 1 až 9 (príloha k správe - tabuľka č. 5b). V týchto subjektoch bolo skontrolovaných 3 406 fyzických osôb, pričom bolo odhalených 85 nelegálne zamestnaných fyzických osôb.

Najvyšší počet skontrolovaných fyzických osôb a zistených nelegálne zamestnávaných fyzických osôb bol v roku 2016 zaznamenaný u zamestnávateľov s právnou formou fyzické osoby – podnikatelia. Skontrolovaných bolo 2 970 osôb, z toho 87 zistených nelegálne zamestnaných fyzických osôb. U zamestnávateľov s právnou formou spoločnosť s ručením obmedzeným, bolo skontrolovaných 2 521 fyzických osôb a zistené bolo nelegálne zamestnávanie 74 osôb (príloha k správe - tabuľka č. 6b).

V prílohe k správe - tabuľka č. 7c sú uvedené údaje o počte odhalených nelegálne zamestnávaných osôb podľa regiónov. Zo zistení ústredia práce a úradov práce je zrejmé, že najvyšší počet nelegálne zamestnávaných fyzických osôb bol odhalený v Prešovskom kraji (53) a najnižší v Košickom kraji (9).

Kontrolóri ústredia práce a úradov práce v roku 2016 zistili a preukázali nelegálne zamestnávanie 168 fyzických osôb, z ktorých 76 vykonávalo pre zamestnávateľa závislú prácu bez založeného pracovnoprávneho vzťahu. V 77 prípadoch bolo zistené porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania spôsobené nesplnením prihlasovacej povinnosti zamestnávateľa voči Sociálnej poisťovni za súčasnej existencie založeného pracovnoprávneho vzťahu. Zistené bolo aj zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín, u ktorých neboli splnené podmienky na ich zamestnávanie podľa osobitného predpisu, t. j. nemali vydané povolenie na prechodný pobyt na účely zamestnania alebo povolenie na zamestnanie, čo bolo zistené v 15 prípadoch. Uvedené prípady nelegálneho zamestnávania štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorí nemali povolenie na pobyt na území Slovenskej republiky boli vyhodnotené ako porušenie § 2 ods. 2 písm. c) zákona č. 82/2005 Z. z., t. j. využívanie závislej práce štátneho príslušníka tretej krajiny, u ktorého neboli splnené podmienky na jeho zamestnávanie podľa osobitného predpisu (§ 21 ods. 1 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

Kontrolóri ústredia práce a úradov práce v roku 2016 nezistili žiadny prípad zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa zdržiavali na území Slovenskej republiky v rozpore so zákonom č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorí vykonávali závislú prácu (príloha k správe - tabuľka č. 8b).

Z celkového počtu zistených nelegálne zamestnávaných osôb (168) za rok 2016 bolo zistené nelegálne zamestnávanie 45 uchádzačov o zamestnanie (ďalej „UoZ“), z toho poberajúcich sociálne dávky 33 UoZ. Na základe uvedených zistení bolo podaných 16 návrhov na vyradenie fyzických osôb z evidencie uchádzačov o zamestnanie (príloha k správe - tabuľka č. 12).

IV.B. Sankcie

Úrady práce v roku 2016 na základe kontrolných zistení vydali v zmysle ustanovenia § 68a zákona č. 5/2004 Z. z. 84 právoplatných rozhodnutí o uložení pokuty v celkovej sume 257 100 eur.

Najviac pokút bolo právoplatne uložených v odvetviach ubytovacie a stravovacie služby – 38 pokút v celkovej sume 110 000 eur, veľkoobchodu a maloobchodu – 24 pokút v celkovej sume 69 500 eur, stavebníctva – 4 pokuty v celkovej sume 22 500 eur, priemyselnej výroby – 4 pokuty v celkovej sume 17 000 eur a v odvetví ostatných činností – 8 pokút v celkovej sume 19 500 eur. Prehľadné údaje o výške právoplatných pokút, členených podľa ekonomickej klasifikácie, za zistené porušenie právnych predpisov v oblasti nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania sú uvedené v prílohe k správe - tabuľka č. 9b.

Najviac pokút (56) bolo uložených zamestnávateľom s počtom zamestnancov 1 až 9 (tabuľka č. 10b). Uvedená skutočnosť priamo súvisí s najvyššou mierou výskytu porušenia zákona č. 82/2005 Z. z. v tejto skupine zamestnávateľov.

Počet pokút uložených zamestnávateľom členený podľa právnej formy potvrdzuje trend z minulých rokov. Spoločnostiam s ručením obmedzeným bolo právoplatne uložených 46 pokút v sume 143 500 eur. Fyzickým osobám, ktoré sú podnikateľmi, bolo právoplatne uložených 35 pokút v sume 101 100 eur (príloha k správe - tabuľka č. 11b).

V. Kontrolná činnosť a výsledky kontroly iných orgánov

Inšpektoráty práce, ústredie práce a úrady práce spolupracujú pri výkone kontroly dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania s inými orgánmi štátnej správy a s Prezídiom Policajného zboru.

V.A. Finančné riaditeľstvo SR

Finančná správa priebežne v rámci výkonu správy daní v zmysle zákona č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej „daňový poriadok“) vykonáva činnosti, pri ktorých získava rôzne informácie dôležité pre správne vyrubenie dane. Na účely správneho vyrubovania dane z príjmov zo závislej činnosti, resp. na účely vyhľadávania daňových subjektov, ktoré si nespĺnili voči daňovým úradom registračnú a oznamovaciu povinnosť, daňové úrady pri svojej činnosti prihliadajú aj na skutočnosti súvisiace s možným výskytom nelegálneho zamestnávania

a nelegálnej práce. V prípade, že zistia skutočnosti, ktoré poukazujú na porušovanie právnych predpisov v oblasti pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia, informujú, s prihliadnutím na ustanovenie § 11 daňového poriadku – daňové tajomstvo, príslušné orgány o zistených skutočnostiach.

V priebehu roka 2016 bolo vykonaných celkom 205 zisťovaní, pri ktorých sa daňové úrady zamerali aj na odhaľovanie nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce. Tieto zisťovania boli vykonané najčastejšie formou miestnych zisťovaní v zmysle § 37 až § 39 daňového poriadku v miestach predaja tovaru, poskytovania služieb, vykonávania prác (196 zisťovaní) a v rámci vyhľadávacej činnosti podľa § 36 daňového poriadku (9 zisťovaní). Zisťovania boli vykonané daňovými úradmi samostatne.

Výkon 205 zisťovaní nevedol k odhaleniu skutočností, ktoré by poukazovali na porušenie platných právnych predpisov v oblasti pracovného a sociálneho práva.

V.B. Prezídium Policajného zboru SR

Súčinnostné kontroly podnikateľských subjektov zamerané na odhaľovanie prípadov nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za Policajný zbor vykonávali policajti Úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru a policajti jednotlivých krajských riaditeľstiev Policajného zboru.

Policajti Úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru sa počas kontrol zameriavali predovšetkým na vyhľadávanie štátnych príslušníkov tretích krajín s nelegálnym pobytom v Slovenskej republike a ďalšie porušovanie ustanovení zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a na vyhľadávanie a identifikáciu obetí obchodovania s ľuďmi v zmysle § 179 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. Policajti krajských riaditeľstiev Policajného zboru poskytli kontrolným orgánom asistenciu pri vykonávaní kontrol v zmysle § 3 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov. Keďže útvary Policajného zboru nie sú kontrolným orgánom v zmysle zákona č. 82/2005 Z. z., zistenia porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania boli realizované oprávnenými kontrolnými orgánmi.

Policajný zbor v spolupráci s inšpektorátmi práce skontroloval 315 podnikateľských subjektov a v spolupráci s úradmi práce 82 podnikateľských subjektov. V rámci uvedených kontrol, ktoré boli zamerané na dodržiavanie zákazu nelegálneho zamestnávania, kontrolu pobytu cudzincov a odhaľovanie obetí obchodovania s ľuďmi bolo skontrolovaných celkovo 1 853 fyzických osôb, z toho 1 089 občanov Slovenskej republiky a 764 cudzincov. Vykonanými kontrolami bolo zistených 38 subjektov, ktoré porušili ustanovenia zákona č. 82/2005 Z. z. tým, že nelegálne zamestnávali 30 občanov Slovenskej republiky a 117 cudzincov.

VI. Spoločné závery

Kontrola dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je jednou z priorit orgánov dozoru – inšpektorátov práce, ústredia práce a úradov práce, čo preukazuje zvýšený počet kontrol vykonaných v roku 2016 a rovnako tomu nasvedčujú aj ich výsledky.

V roku 2016 kontrolné orgány vykonali **25 931** kontrol zameraných na preverenie dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, v rámci ktorých bolo skontrolovaných **23 416** zamestnávateľov a **60 349** fyzických osôb vykonávajúcich prácu na pracoviskách kontrolovaných zamestnávateľov. Vykonanými kontrolami bolo odhalených **1 311** zamestnávateľov, ktorí porušili zákaz nelegálneho zamestnávania tým, že nelegálne zamestnávali **2 924** fyzických osôb. Spoločné výsledky činnosti kontrolných orgánov sú uvedené v prílohe k správe - tabuľka č. 1.

Počet vykonaných kontrol vykazuje rastúci trend v porovnaní s predchádzajúcimi tromi kalendárnymi rokmi. Počet vykonaných kontrol v roku 2016 (25 931) je v porovnaní s rokom 2015 (23 698) zvýšený o 9,42 %, v porovnaní s rokom 2014 (23 596) zvýšený o 9,9 % a v porovnaní s rokom 2013 (20 692) zvýšený o 25,32 %. Porovnanie počtov výkonov svedčí o zintenzívnení výkonov kontroly dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania.

Výsledky vykonaných kontrol, t. j. počet odhalených nelegálne zamestnaných fyzických osôb je v porovnaní s výsledkami dosiahnutými v predchádzajúcich troch kalendárnych rokoch najvyšší. V roku 2016 bolo odhalených 2 924 nelegálne zamestnaných fyzických osôb, čo predstavuje v porovnaní s výsledkami dosiahnutými v roku 2015 (2 686) nárast o 8,86 %, v roku 2014 (2 335) nárast o 25,23 % a s rokom 2013 (1 323) nárast odhalených nelegálne zamestnaných fyzických osôb o 121,01 %.

Významným podielom prispeli k vyššie uvedeným výsledkom ÚKNZ – KOBRA, ktoré svojou činnosťou odhalili 2 042 nelegálne zamestnaných fyzických osôb, čo v percentuálnom vyjadrení predstavuje 69,84 %-ný podiel na celkových výsledkoch (2 924) (príloha k správe – tabuľka č. 2 a 2a ÚKNZ – KOBRA).

Počet 2 924 nelegálne zamestnávaných fyzických osôb zahŕňa 900 nelegálne zamestnaných žien a 2 024 nelegálne zamestnaných mužov, z toho 45 nelegálne zamestnaných mladistvých (od 15 do 18 rokov veku), 178 nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín s povolením na pobyt v Slovenskej republike a 42 príslušníkov tretích krajín bez povolenia na pobyt v Slovenskej republike (príloha k správe - tabuľka č. 2). Z uvedeného počtu príslušníkov tretích krajín bez povolenia na pobyt v Slovenskej republike bolo 27 prípadov vyhodnotených ako porušenie § 2 ods. 3 zákona č. 82/2005 Z. z., t. j. sa jednalo o štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa zdržiavali na území Slovenskej republiky v rozpore s osobitným predpisom (zákonom č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákonom č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) a ktorí vykonávali závislú prácu.

Z hľadiska rozdelenia odhalených nelegálne zamestnávaných osôb podľa pohlavia bol zistený prevažujúci podiel osôb mužského pohlavia. Podiel mužov tvoril 69,11 %-ný podiel

na celkových zisteniach. Podrobné údaje o zisteniach nelegálneho zamestnávania fyzických osôb rozdelené podľa pohlavia obsahuje príloha k správe v tabuľke č. 2.

Najviac zistených porušení zákona č. 82/2005 Z. z. bolo odhalených v odvetví stavebníctva (787), v odvetví administratívnych a podporných služieb (465) a v odvetví veľkoobchodu a maloobchodu (407). Z hľadiska členenia zamestnávateľov podľa veľkosti zákaz nelegálneho zamestnávania najviac porušujú zamestnávateľia s počtom zamestnancov od 1 do 9, tzv. mikropodniky. Počet odhalených prípadov nelegálneho zamestnávania je najvyšší u zamestnávateľov s právnou formou podnikania spoločnosť s ručením obmedzeným (príloha k správe - tabuľky č. 4 až 6).

Po posúdení percentuálneho podielu odhalených porušení zákazu nelegálneho zamestnávania na počte kontrolovaných fyzických osôb v príslušnom odvetví boli ako rizikové vyhodnotené odvetvie činností v oblasti nehnuteľností (21,1 %), odvetvie administratívnych a podporných služieb (15,01 %), odvetvie finančných a poisťovacích činností (9,03 %) a odvetvie odborných vedeckých a technických činností (8,42 %). Rizikovými odvetviami sú aj odvetvia poľnohospodárstva, lesníctva a rybolovu (8,31 %) a odvetvie stavebníctva (8,2 %).

Počet ako aj suma ukladaných pokút vykazuje v priebehu rokov 2013 – 2016 kontinuálny rast. Zatiaľ čo v roku 2013 bolo orgánmi inšpekcie práce a úradmi práce uložených 441 pokút v sume 1 007 730 eur, v roku 2016 to bolo už 1 139 pokút v celkovej sume 4 144 800 eur, čo predstavuje 311,3 %-ný nárast v sume ukladaných pokút a 158,28 %-ný nárast v počte ukladaných pokút (príloha k správe - tabuľka č. 9 a 10).

Z celkových výsledkov zisťovania nelegálneho zamestnávania vyplýva, že nelegálne zamestnávanie je stále závažný negatívny spoločensko-ekonomický problém, ktorý čo do počtu neznižuje svoju intenzitu ani napriek nárastu kontrolnej činnosti v tejto oblasti. Sme toho názoru, že je potrebné zintenzívniť kontrolnú činnosť zameranú na odhaľovanie prípadov nelegálneho zamestnávania, a to najmä s dôrazom na odvetvia, zamestnávateľov, prípadne regióny, ktoré sa aj vzhľadom na informácie uvedené v tejto správe javia ako najviac kritické.